Evropska komisija

Pregled izobraževanja in usposabljanja 2015

Slovenija

Izobraževanje in usposabljanje

This publication is based on document SWD(2015)199. The Education and Training Monitor 2015 was prepared by the Directorate-General of Education and Culture (DG EAC), with contributions from the Directorate-General of Employment, Social Affairs and Inclusion (DG EMPL) and the Eurydice Network. DG EAC was assisted by the Education and Youth Policy Analysis Unit from the Education, Audiovisual and Culture Executive Agency (EACEA), the JRC's Centre for Research on Education and Lifelong Learning (CRELL) and Institute of Prospective Technological Studies (IPTS), Eurostat and Cedefop. The Members of the Standing Group on Indicators and Benchmarks (SGIB) were consulted during the drafting phase.

Manuscript completed in September 2015
Additional contextual data can be found online (ec.europa.eu/education/monitor)

Europe Direct je služba za pomoč pri iskanju odgovorov na vprašanja v zvezi z Evropsko unijo.

Brezplačna telefonska številka (*):
00 800 6 7 8 9 10 11

(*) Informacije so brezplačne, kakor tudi večina klicev (nekateri operaterji, telefonske govorilnice ali hoteli lahko klic zaračunajo).

Cover image: © Shutterstock.com
Veliko dodatnih informacij o Evropski uniji je na voljo na internetu.
Dostop je mogoč na strežniku Europa (http://europa.eu).

Luxembourg: Urad za publikacije Evropske unije, 2015

ISBN 978-92-79-50660-4
doi: 10.2766/70402

© Evropska unija, 2015
Reprodukcija je dovoljena z navedbo vira.

Printed in Belgium

Tiskano na papirju, beljenem brez elementarnega klora (ECF)

SLOVENIJA

1. Ključni kazalniki in referenčne vrednosti

		Slovenija		Povprečje EU	
		2011	2014	2011	2014
Izobraževalni primanjkljaj in zniževanje stroškov: izzivi za izobraževanje					
Delež 15-letnikov s podpovprečnimi rezultati pri:	Branju ●	:	21,1% [12]	:	17,8% [12]
	Matematiki ●	:	20,1% [12]	:	22,1% [12]
	Naravoslovju ●	:	12,9% [12]	:	16,6% [12]
Naložbe v izobraževanje	Javni izdatki za izobraževanje kot delež BDP	6,6%	6,5% [13]	5,1%	5,0% [13]
	Javni izdatki za izobraževanje kot delež skupnih javnih izdatkov	13,2%	10,9% [13]	10,5%	10,3% [13]
Dosežene stopnje izobrazbe med mladimi po Evropi					
Osipniki iz izobraževanja in usposabljanja (starost 18–24 let)	Moški	5,7%	6,0%	15,2%	12,7%
	Ženske	2,5%	2,7% [u]	11,5%	9,5%
	Skupaj ●	4,2%	4,4%	13,4%	11,1%
Pridobljena terciarna izobrazba (starost 30–34 let)	Moški	29,4%	30,0%	31,0%	33,6%
	Ženske	47,3%	53,7%	38,7%	42,3%
	Skupaj ●	37,9%	41,0%	34,8%	37,9%
Politični vzvodi za vključevanje, kakovost in ustreznost					
Predšolska vzgoja in varstvo (od 4. leta starosti do šoloobvezne starosti) ●		89,8%	89,8% [13]	93,2%	93,9% [13]
Udeležba učiteljev v usposabljanju	Katera koli tema (skupaj)	:	: [13]	:	84,6% [13]
	Izobraževanje oseb s posebnimi potrebami	:	: [13]	:	32,4% [13]
	Večkulturna okolja	:	: [13]	:	13,2% [13]
	Digitalna znanja in spretnosti za poučevanje	:	: [13]	:	51,0% [13]
Učenje tujega jezika	Delež dijakov ISCED 2, ki se učijo dveh ali več tujih jezikov	50,4%	48,6% [12]	63,0%	: [12]
Delež dijakov ISCED 3 v poklicnem izobraževanju in usposabljanju		65,4%	65,9% [13]	50,4%	48,9% [13]
Stopnja zaposlenosti novih diplomantov po doseženi stopnji izobrazbe (starih 20–34 let), ki so izobraževanje zaključili od enega do treh let pred referenčnim letom	ISCED 3–4	68,7%	62,5%	71,3%	70,8%
	ISCED 5–8	80,3%	74,3%	82,5%	80,5%
	ISCED 3–8 (skupaj) ●	76,0%	70,1%	77,1%	76,1%
Učna mobilnost	Vhodna mobilnost diplomantov (dodiplomski študij)	:	1,5% [13]	:	: [13]
	Vhodna mobilnost diplomantov (magistrski študij)	:	2,6% [13]	:	: [13]
Udeležba odraslih v vseživljenjskem učenju (starost 25–64 let)	ISCED 0–8 (skupaj) ●	15,9%	11,9%	8,9%	10,7%

Vira: Eurostat (anketa o delovni sili, podatkovna zbirka UOE, statistika državnih financ); OECD (program za mednarodno primerjavo dosežkov učencev – PISA, mednarodna raziskava o poučevanju in učenju – TALIS). Opombe: ● Referenčne vrednosti na področju izobraževanja in usposabljanja za leto 2020; podatki se nanašajo na tehtano povprečje EU, ki zajema različno število držav članic, odvisno od vira; b = prekinitev časovne vrste, d = opredelitev se razlikuje, p = začasno, u = majhna zanesljivost, [12] = 2012, [13] = 2013. Dodatne informacije so na voljo v ustreznem oddelku zvezka 1 (ec.europa.eu/education/monitor).

Diagram 1. Položaj glede na najuspešnejše (zunanji obroč) in najmanj uspešne (sredina)

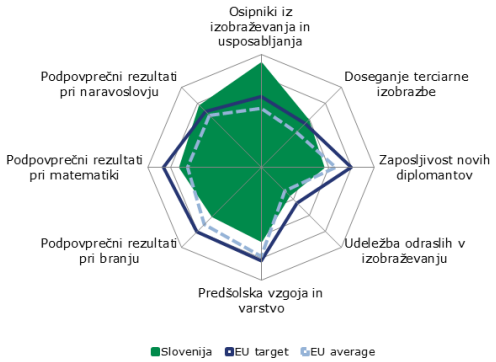

Vir: izračuni GD za izobraževanje in kulturo, ki temeljijo na podatkih Eurostata (anketa o delovni sili za leto 2014 in podatkovna zbirka UOE za leto 2013) in OECD (PISA 2012, TALIS 2013). *Opomba:* vse vrednosti so določene med najvišjo (najboljši rezultati so prikazani v zunanjem obroču) in najnižjo (najslabši rezultati so prikazani na sredini diagrama).

2. Glavne prednosti in izzivi

Slovenija je dosegla nacionalne cilje, določene v strategiji Evropa 2020. Stopnja osipa je druga najnižja v EU, stopnja končane terciarne izobrazbe pa nad povprečjem EU. Osnovno znanje pri devet- in petnajstletnikih je zadovoljivo, zlasti pri matematiki in naravoslovju. Nad povprečjem EU ostaja tudi delež dijakov višjega sekundarnega izobraževanja, ki se udeležujejo poklicnega izobraževanja in usposabljanja.

Kljub tem dosežkom v smislu kvantitete so v Sloveniji še vedno možnosti za izboljšanje kakovosti izobraževanja in usposabljanja. Zlasti so za sistem visokošolskega izobraževanja značilni nesorazmerno veliko število študijskih programov, visoka stopnja osipa in težave s fiktivnim vpisom. Poleg tega področje visokošolskega izobraževanja ni zadostno financirano, zato kakovost poučevanja in sredstva niso vzdržni. Šole v višjem sekundarnem izobraževanju po vsej državi ne izkoriščajo vseh svojih zmogljivosti zaradi negativnih demografskih trendov in upadanja števila dijakov. Nazadnje, pri rezultatih nacionalnega preverjanja znanja so zelo izrazite regionalne razlike, kar kaže na to, da socialno-ekonomsko ozadje močno vpliva na učni uspeh.

3. Naložbe v izobraževanje in usposabljanje

Glede na skupne naložbe v izobraževanje se Slovenija uvršča ob bok skandinavskim državam. Po zmanjšanju deleža BDP, namenjenega izobraževanju, leta 2012 (6,4 % BDP) je Slovenija leta 2013 izobraževanju namenila 6,5 % BDP, kar je precej nad povprečjem EU, ki znaša 5 %.[1] Nacionalni podatki se nekoliko razlikujejo, pri čemer se je ta delež s 5,7 % BDP leta 2012 zmanjšal na 5,5 % (1,97 milijarde EUR) (Statistični urad Republike Slovenije, 2015a). Leta 2013 je bilo 74 % izdatkov izobraževalnih ustanov namenjenih izplačilu plač osebja in 12 % naložbam.

Diagram 2. Javni izdatki za formalno izobraževanje v obdobju 2007–2012

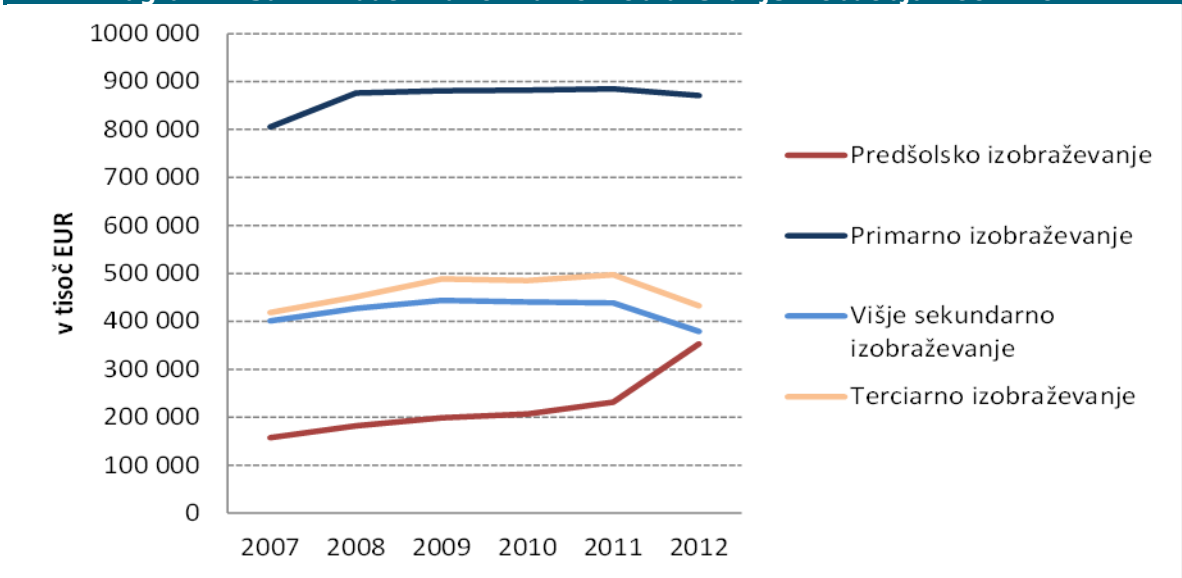

Vir: Statistični urad Republike Slovenije.

Vendar so izobraževanje in usposabljanje kljub temu prizadeli varčevalni ukrepi, pri čemer je zlasti visokošolsko izobraževanje občutilo znižanje proračunskih sredstev in njegove posledice. Nedavni politični poskusi zmanjšanja proračuna za izobraževanje za več kot 65 milijonov EUR v letu 2015 so sprožili upor med pedagoškimi delavci, sindikati, študentskimi organizacijami in

[1] Vir: Eurostat, podatkovna zbirka klasifikacije splošnih izdatkov države po funkcijah (COFOG).

širšo javnostjo. Poraba v visokošolskem izobraževanju se je med letoma 2011 in 2012 zmanjšala za 13 %, med letoma 2008 in 2012 pa za 5 %.

Gibanja so grafično prikazana na diagramu 2, pri čemer se na vseh področjih, razen pri predšolski vzgoji, kaže zmanjšanje javnih izdatkov. Tudi povečanje javnih izdatkov za predšolsko vzgojo je posledica spremembe opredelitve ravni ISCED v skladu s klasifikacijo ISCED 2011, ki do zdaj ni vključevala predšolske vzgoje in varstva otrok, starih od enega do treh let.

4. Odprava neenakosti

Stopnja osipa v Sloveniji je druga najnižja v EU (4,4 % leta 2014). Vendar otroci, rojeni staršem tujcem, dosegajo slabše rezultate kot otroci Slovencev. Slovenija kljub temu ocenjuje, da so bili njeni preventivni ukrepi in njena zmogljivost za zgodnje odkrivanje tistih, pri katerih obstaja nevarnost osipa, uspešni in da zato ni potrebna posebna strategija za boj proti osipu v skladu s priporočilom Sveta o politikah za boj proti osipu. Preventivni ukrepi v Sloveniji vključujejo zgodnje odkrivanje učencev iz ranljivejših skupin, takojšnjo pomoč ali svetovanje ter po potrebi učno pomoč. Na primer, od leta 1999 je približno 180 oseb sodelovalo v javno financiranem programu „Projektno učenje za mlajše odrasle" (PUM), v okviru katerega so mladi ob pomoči mentorjev reševali težave, ki so vplivale na njihovo odločitev, da opustijo šolanje. Mentorji šest mesecev po zaključku programa preverjajo, ali so se osipniki znova vključili v izobraževanje ali pa našli zaposlitev. Leta 2014 se je začel triletni pilotni projekt „CroCoos" (Medsektorske aktivnosti za preprečevanje zgodnjega opuščanja šolanja), ki se financira v okviru programa Erasmus+ in v katerega je vključenih 15 poklicnih šol. Cilj je opredeliti najučinkovitejše načine preprečevanja osipa v slovenskih šolah za poklicno izobraževanje in usposabljanje, pri čemer je poudarek na medsektorskem sodelovanju in sistemih zgodnjega opozarjanja.

Osnovna znanja pri slovenskih petnajstletnikih ostajajo na enaki ravni, vendar so razmeroma boljša pri matematiki in naravoslovju ter razmeroma slabša pri bralnem razumevanju. Program OECD za mednarodno primerjavo dosežkov učencev (PISA) za leto 2012 je pokazal, da je bilo število slovenskih učencev s slabimi rezultati manjše od povprečja EU pri matematiki (20,1 % v primerjavi z 22,1 % v EU) in naravoslovju (12,9 % v primerjavi s 16,6 %), vendar pa je bil delež teh otrok večji od povprečja EU pri branju (21,1 % v primerjavi s 17,8 %) (OECD 2013). Obe raziskavi iz leta 2011, TIMMS (mednarodna raziskava trendov znanja matematike in naravoslovja) in PIRLS (mednarodna raziskava bralne pismenosti), s katerima se ocenjujeta bralna pismenost in znanje matematike pri mlajših, devetletnih učencih, sta pokazali povprečne skupne rezultate v primerjavi z drugimi sodelujočimi državami, vendar precejšnje razlike med slovenskimi regijami, pri čemer so regije na zahodu države dosegle boljše rezultate od vzhodnih.[2] Razlog za to razliko v rezultatih ni razlika v kakovosti šol, temveč vpliv dejavnikov, povezanih s socialno-ekonomskim položajem družin, kot se meri na podlagi izobrazbe staršev, njihovega zaposlitvenega statusa in števila knjig, ki jih imajo. Regionalne razlike se zadnji dve desetletji redno spremljajo, oblikovalci politik na področju izobraževanja pa so z njimi seznanjeni. Vendar dolgoročna strategija za odpravo te težave na nacionalni ravni še ni bila sprejeta.

Slovenski izobraževalni sistem predšolske vzgoje deluje razmeroma dobro, tako v smislu stopnje udeležbe kot tudi splošne kakovosti. Razmerje med številom otrok in številom osebja je zelo dobro. Leta 2012 je razmerje za starostno skupino 1–2 leti znašalo 6,3, za starostno skupino 3–5 let pa 9,3, kar je bolje od razmerja v EU-21, ki znaša 11,2 (OECD 2014). Razpoložljivi podatki za leto 2011 so pokazali, da so otroci v predšolski vzgoji in varstvu preživeli v povprečju 35,7 ure na teden, kar je nad povprečjem EU in primerljivo s stanjem v

[2] Na primer, v raziskavi PIRLS 2011 so učenci v pomurski regiji na vzhodu države v povprečju dosegli 506 točk, njihovi vrstniki iz osrednjeslovenske regije pa 541. V raziskavi TIMSS 2011 so četrtošolci v pomurski regiji v povprečju dosegli 487 točk, njihovi vrstniki iz osrednjeslovenske regije pa 524.

državah, kot so Danska, Portugalska in Švedska (Evropska komisija, 2014a). Vendar je udeležba v predšolski vzgoji in varstvu kot delež starostne skupine, ki vključuje otroke od 4. leta starosti do šoloobvezne starosti, z 89,8 % v letu 2013 še vedno pod povprečjem EU, ki znaša 93,1 %. Pričakuje se, da številka za leto 2014 ne bo veliko večja, ko bodo podatki na voljo, saj se število otrok, ki so bili v šolskem letu 2014/2015 vpisani v vrtec, glede na nacionalne vire ni povečalo toliko kot v prejšnjih letih, in sicer se je povečalo za 1,3 % (Statistični urad Republike Slovenije, 2015b).

V zvezi z dostopom do predšolske vzgoje in varstva podatki kažejo, da je udeležba otrok priseljencev nizka. V šolskem letu 2011/2012 je bilo v programe predšolske vzgoje in varstva vpisanih samo 6,5 % otrok priseljencev, starih od enega do dveh let, in 12,7 % tistih, starih od treh do pet let (Čelebič, 2012). Hkrati pa se je število otrok iz socialno prikrajšanih družin v obdobju 2001–2011 zaradi vse slabših gospodarskih razmer, povečanja brezposelnosti ter vsesplošnega povečanja števila vpisov v ustanove predšolske vzgoje in varstva povečalo za 11,4 % (Čelebič, 2012).

Za zagotavljanje kakovosti v osnovni šoli[3] je dobro poskrbljeno. Državni izpitni center[4] izvaja obvezno zunanje ocenjevanje učencev v šestem in devetem razredu (dvanajst- in petnajstletniki). V šestem razredu se pri učencih ocenjuje znanje materinščine, matematike in tujega jezika, medtem ko se v devetem razredu namesto jezika ocenjuje znanje predmeta, ki ga določi minister. Rezultati se sporočijo vsakemu posamezniku, skupni rezultati pa se v anonimizirani obliki dajo na voljo ravnateljem in učiteljem. Rezultati šole so primerljivi samo z nacionalnim povprečjem in ne z rezultati drugih posameznih šol, saj je glavni namen ukrepa samoocena in samoizboljšanje šole, ne pa razvrščanje glede na uspešnost.

Nova merila uspešnosti za predšolsko vzgojo so bila sprejeta in bodo začela veljati s šolskim letom 2014/2015. Cilj teh meril je zagotoviti kakovostne učne načrte in dostojne delovne pogoje z zagotavljanjem večje prožnosti glede velikosti skupin. Občine imajo tudi več svobode za določanje posebnih pogojev. Po drugi strani pa osnutek dopolnitve Zakona o vrtcih, namenjene poenostavitvi ustanavljanja vrtcev znotraj podjetij, do zdaj še ni bil sprejet. Zaradi nove zakonodaje iz leta 2015 je matura ob koncu višjega sekundarnega izobraževanja zdaj bolj vključujoča, saj osebam z avtizmom in slabovidnim osebam zagotavlja posebne pogoje.

5. Posodobitev šolskega izobraževanja

V evropski raziskavi o jezikovnih kompetencah iz leta 2011 so slovenski devetošolci (štirinajstletniki) pri prvem tujem jeziku (angleščini) dosegli nadpovprečne rezultate v znanju in spretnostih pri slušnem razumevanju in pisanju ter povprečne rezultate pri bralnem razumevanju. Rezultati so zadovoljivi, čeprav je v nacionalnem poročilu (Rutar Leban idr., 2012) poudarjeno, da 41 % učencev ni doseglo pričakovane ravni znanj in spretnosti pri bralnem razumevanju pri angleščini kot prvem tujem jeziku, kot je določena v nacionalnem predmetniku za angleški jezik. Bralno razumevanje pri nemščini kot prvem tujem jeziku je prineslo boljše rezultate. Slovenija je bila pod povprečjem, ko gre za delež učencev ali dijakov, ki se učijo dveh ali več tujih jezikov, zlasti v poklicnem višjem sekundarnem izobraževanju.

Slovenija je dosegla razmeroma dobre rezultate pri mednarodni raziskavi računalniške in informacijske pismenosti (ICILS) iz leta 2013. Učenci so dosegli precej boljše rezultate, kot je bilo povprečje za ICILS 2013 (IEA, 2014). Digitalna znanja in spretnosti ljudi, ki živijo v Sloveniji, so nad povprečjem EU, delež učencev, ki računalnike uporabljajo v šoli, pa je pod

[3] Slovenija ima integrirani model primarnega in nižjega sekundarnega izobraževanja, imenovan „osnovnošolsko izobraževanje", pri čemer prvih devet let šolanja pomeni celovito, integrirano enoto in običajno poteka na eni šoli.
[4] To je ustanova, ki jo financira država in je pristojna za zunanje ocenjevanje rezultatov izobraževanja slovenskih učencev, dijakov, študentov in odraslih. Glej: http://www.ric.si/ric/predstavitev/.

povprečjem.[5] Slovenci zelo zaupajo v svoje podjetniške sposobnosti – v zadevnih raziskavah je ta država med državami članicami, ki so najvišje na lestvici. Sedanji projekt, imenovan „Vrata odpiram sam", mlade spodbuja k samozaposlitvi, hkrati pa med njimi in njihovimi učitelji spodbuja tudi podjetniško miselnost in inovativnost.

Slovenija nadaljuje delo v okviru pobude „Odprimo Slovenijo z izobraževanjem" (*Opening up Slovenia*), ki se je začela izvajati aprila 2014. Cilj pobude je dopolniti ali preoblikovati sedanje izobraževalne prakse z inovativnimi, dinamičnimi in odprtimi pristopi k učenju ter vzpostaviti mehanizem za zagotavljanje kakovosti prosto dostopnih izobraževalnih storitev in vsebin. Pobudo podpirajo najrazličnejši deležniki, vključuje pa raziskave in razvoj novih konceptov, modelov in metod v odprtem izobraževanju ter vzpostavitev državnega preskušališča za odprta učna okolja.

Nadaljnja posodobitev pravil o potrjevanju digitalnih učbenikov je bila sprejeta maja 2015 ter jasneje določa postopek potrjevanja učbenikov in zagotavlja opredelitev vrst e-učbenikov. „D-učbeniki" so elektronske različice tiskanih učbenikov, ki vključujejo samo besedilo in slike, medtem ko „i-učbeniki" vključujejo interaktivne zglede, konstrukcije in naloge z možnostjo dajanja povratnih informacij ter vključujejo funkcijo „shrani" za odgovore in spremljanje uporabnika. Postopek je bil zelo uspešen: trenutno je v pripravi 40 i-učbenikov, od katerih jih je bilo 32 že potrjenih pri predmetih, kot so matematika, kemija, angleščina, slovenščina, fizika in drugi. Pred potrditvijo so se preskušali vsaj v eni učilnici v 72 različnih pilotnih šolah. Razvita je bila tudi celovita tehnična platforma za pripravo in objavo e-gradiv (vključno z e-učbeniki) ter zagotovljena združljivost z različnimi napravami in operacijskimi sistemi.

Glede na podatke OECD je bilo leta 2012 97 % učiteljev v primarnem izobraževanju in 79 % tistih v nižjem sekundarnem izobraževanju ženskega spola (OECD, 2014). To je največji delež učiteljic med vsemi državami OECD in EU, kar kaže na to, da je učiteljski poklic, vsaj na ravni primarnega in nižjega sekundarnega izobraževanja, močno feminiziran. Razlogi za majhen delež moških, ki se odločijo za učiteljski poklic, se še ne preučujejo. Plače učiteljev so se v obdobju 2009–2014 znižale za skoraj 17 % (Evropska komisija, 2014c). Zakonsko določene plače učiteljev v Sloveniji so nizke v primerjavi s povprečjem EU, poleg tega pa obstajajo razmeroma majhne razlike med začetno in najvišjo plačo.[6] Zakonsko določene plače so nižje tudi od plač drugih delavcev s terciarno izobrazbo (OECD, 2014).

6. Posodobitev visokošolskega izobraževanja

Slovenija je glede doseganja terciarne izobrazbe izpolnila svoj nacionalni cilj iz strategije Evropa 2020, saj je imelo leta 2014 41 % prebivalstva, starega od 30 do 34 let, terciarno izobrazbo. Ženske so glede na podatke za leto 2014 pri doseganju terciarne izobrazbe precej pred moškimi, saj je visokošolsko izobraževanje končalo 53,7 % žensk in samo 30 % moških. Izziv zdaj postaja stopnja osipa, ki naj bi po ocenah dosegala kar 35 % (Evropska komisija, 2014b). Poleg tega so posledica pomanjkljivih sistemov vodenja evidenc študentov in privlačnega svežnja socialnih ugodnosti za študente fiktivni vpisi. To stanje je še posebno resno v postsekundarnem poklicnem izobraževanju, kjer je po ocenah fiktivno vpisana več kot polovica vseh študentov prvega letnika. Slovenska vlada je prepoznala težavo in jo rešuje z novim elektronskim registrom podatkov o študentih, imenovanim *eVŠ* (glej okvir 1 spodaj).

Diplomanti s terciarno izobrazbo v Sloveniji (stari 25–34 let) zaslužijo 42 % več od vrstnikov, ki so končali samo višje sekundarno izobraževanje (OECD, 2014). Vendar je zaposljivost

[5] Delež posameznikov, starih od 18 do 64 let, z dobrimi računalniškimi spretnostmi se je v letu 2013 povečal na 31 % v primerjavi s povprečjem EU, ki znaša 26 %. Uporaba računalnikov pri petnajstletnikih (ISCED 2) se je s 33,3 % leta 2010 v letu 2013 močno povečala na 45,3 %, vendar ostaja bistveno pod povprečjem EU, ki znaša 64,7 %.

[6] Začetne zakonsko določene plače učiteljev v Sloveniji so enake ne glede na stopnjo izobraževanja, na kateri učitelj poučuje, saj se za primarno ter nižje in višje sekundarno izobraževanje zahteva ista stopnja univerzitetne izobrazbe.

diplomantov, ki so nedavno pridobili terciarno izobrazbo,[7] manj ugodna. Stopnja se je s 85 % v letu 2007 vztrajno zniževala in leta 2014 dosegla 74,3 %, kar je pod povprečjem EU, ki znaša 80,5 %. Slovenija ima največji delež mladih (starih 15–24 let) z začasnimi zaposlitvami v EU (73,2 % leta 2013). Polovica študentov ima med študijskim letom redno plačano zaposlitev (Eurostudent). To negativno vpliva na uspešnost in podaljšuje študij. Veliko je zanašanja na občasno študentsko delo, ki predstavlja skoraj 80 % začasnih delovnih mest, ki jih zasedajo mladi. S tem je mogoče pojasniti zmanjšano uspešnost, saj študenti, ki delajo več kot 15 ur na teden, študiju namenijo precej manj časa (Eurostudent, 2015). Številni mladi (stari 15–24 let) z začasno zaposlitvijo so prvi izgubili zaposlitev, saj so podjetja v obdobju majhne aktivnosti, ki jo je povzročila gospodarska kriza, odpuščala delovno silo.

Kot odziv je februarja 2015 začela veljati reforma študentskega dela.[8] Zaradi reforme je bilo zaposlovanje študentov manj privlačna izbira za delodajalce, saj so bili za študentsko delo uvedeni minimalna urna postavka in prispevki za socialno varnost, pri čemer so študentske napotnice ostale najcenejša oblika zaposlitve za delodajalca. Ukrep naj bi prinesel dodatnih 15 milijonov EUR, ki so bili namenjeni financiranju štipendij za študente v stiski, da bi bil tako bolje izpolnjen prvotni namen študentskega dela, ki naj bi bil socialni korektiv.

S predlaganim novim Zakonom o visokem šolstvu naj bi se položaj študentov nadalje preoblikoval. Čeprav je bil osnutek pripravljen oktobra 2013, pa je bilo zaradi številnih sprememb v političnem vodstvu države njegovo sprejetje odloženo. Vlada je prvotno načrtovala sprejetje zakona leta 2015 in njegov začetek veljavnosti v študijskem letu 2017/2018, vendar trenutna časovnica za njegovo sprejetje ni znana. Glavni cilji sprememb so uvedba trajnostnega, preglednega in učinkovitega sistema financiranja, povečanje odgovornosti visokošolskih ustanov za kakovost študijskih programov, ki jih izvajajo, pri čemer je treba žarišče sistema zagotavljanja kakovosti usmeriti v ustanove, ter podpora internacionalizaciji visokega šolstva.

Okvir 1. Analitični informacijski sistem visokega šolstva (*eVŠ*)

Julija 2012 je Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport uvedlo evidenčni in analitični informacijski sistem visokega šolstva v Republiki Sloveniji. Ker vsebuje celovito evidenco podatkov o študentih in se lahko uporablja za evidentiranje, spremljanje in analizo evidenc študentov, je namenjen z dokazi podprtemu oblikovanju visokošolske politike. V sistem se vnašajo naslednje vrste podatkov:

- evidence visokošolskih ustanov;
- evidence študijskih programov;
- evidence študentov in diplomantov;
- evidence razpisov za vpis;
- evidence oseb, evidentiranih za vpis;
- evidence oseb, ki so predložile vlogo za subvencionirano študentsko bivanje;
- evidence izvajalcev visokošolskega izobraževanja (pedagoško osebje v visokem šolstvu).

Sistem prav tako podpira spletni sistem predložitve vlog za vpis v študijske programe in se uporablja tudi kot sistem predložitve vlog za subvencionirano študentsko bivanje. Leta 2014 so uporabniki prek tega sistema predložili 48 595 spletnih vlog.

Namen sistema *eVŠ* je:

- spremljati sistem visokošolskega izobraževanja in črpati podatke za oblikovanje politike;
- spremljati mrežo visokošolskih ustanov in študijskih programov;
- elektronsko določati upravičenost študentov do vpisa v študijske programe;
- zagotavljati nabor podatkov za analitične in statistične namene;
- izboljšati preglednost podatkov za javnost.

[7] Osebe v starosti od 20 do 34 let, ki so izobraževanje zaključile eno do tri leta pred referenčnim letom.
[8] Vsebina Zakona o začasnem in občasnem delu dijakov in študentov je bila decembra 2014 vključena v Zakon za uravnoteženje javnih financ.

Sistem je postal uradni vir informacij o statusu študentov, uporabljajo pa ga tudi druge javne institucije, in sicer za dodeljevanje štipendij, subvencij za prevoz in prehrano ter sob v študentskih domovih ter za odobritev zdravstvenega zavarovanja in študentskega dela, kot je prikazano na spodnjem diagramu. Leta 2014 je sistem *eVŠ* evidentiral 1 466 429 vpogledov v podatke o študentih.

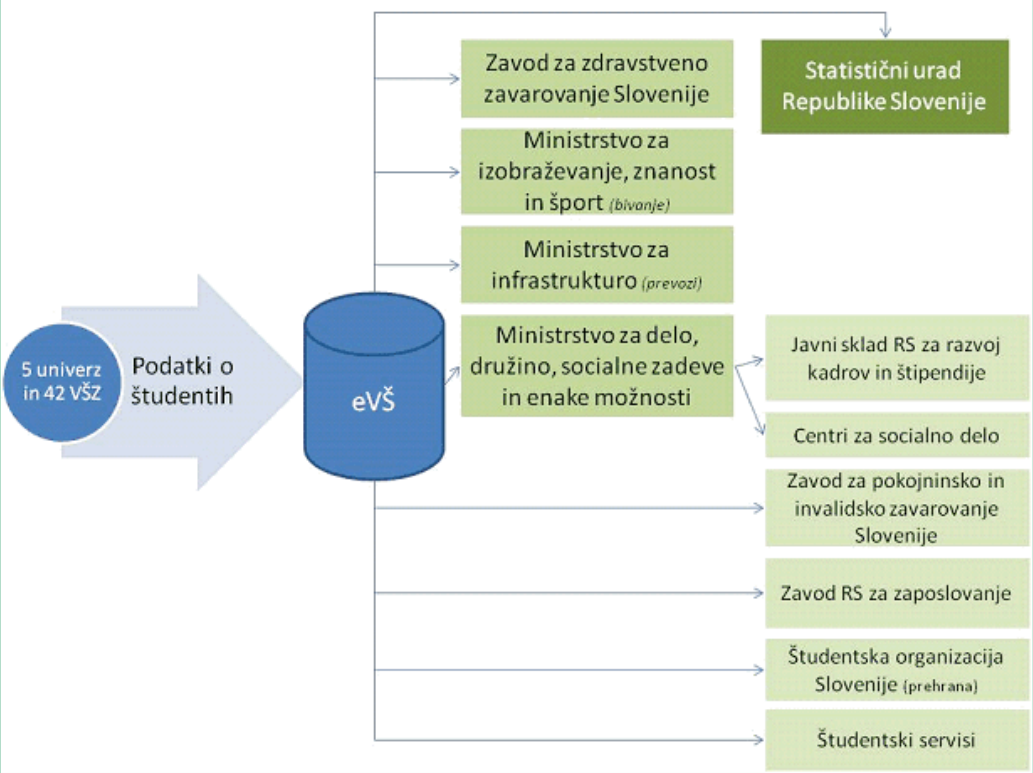

Vgrajeni nadzorni mehanizmi pri prijavi za vpis so že uspešno preprečili nekatere fiktivne vpise v visokošolske programe. Evidence študentov in diplomantov so se uporabile za preprečevanje fiktivnega vpisa v postsekundarno poklicno izobraževanje in usposabljanje. Cilj je, da bi sistem *eVŠ* do konca leta 2017 postal analitično orodje v podporo z dokazi podprtemu oblikovanju visokošolske politike, ki bi bilo na voljo tudi visokošolskim ustanovam, in da bi se podatki iz sistema *eVŠ* povezali s podatki iz drugih javnih evidenc. Tako bo mogoče analizirati prehod dijakov iz sekundarnega v terciarno izobraževanje in njihovo vključevanje na trg dela.

7. Posodobitev poklicnega izobraževanja in usposabljanja ter spodbujanje izobraževanja odraslih

Udeležba dijakov višjega sekundarnega izobraževanja v poklicnem izobraževanju in usposabljanju ostaja nad povprečjem EU (65,9 % v primerjavi z 48,9 % leta 2013), stopnja brezposelnosti oseb, ki so končale poklicno izobraževanje (starih 25–64 let), pa je za več kot pet odstotnih točk nižja kot pri osebah, ki so končale splošni program (7,8 % v primerjavi z 12,9 %) (OECD 2014). Vendar pa je stopnja zaposlenosti oseb, ki so nedavno končale višje sekundarno izobraževanje[9], pod povprečjem EU (glej oddelek 1). Za udeležbo v poklicnih programih in njihov zaključek je značilen vidik spola (diagram 3). Delež Slovencev (11,9%), ki so se leta 2014 v zadnjih štirih tednih pred raziskavo udeležili izobraževanja odraslih, je bil večji od povprečja EU, ki znaša 10,7 %, vendar je od leta 2010, ko je znašal 16,2 %, znatno upadel.

Povpraševanje po srednjekvalificiranih delavcih je zdaj večje od ponudbe. Vendar napovedi kažejo veliko povečanje povpraševanja po visokokvalificiranih delavcih. Povpraševanje po

[9] Osebe v starosti od 20 do 34 let, ki so izobraževanje zaključile eno do tri leta pred referenčnim letom.

nekaterih strokovnih in tehniških poklicih (ključavničarji, varilci, električarji, farmacevtski tehniki, pomočniki vzgojiteljev in zdravstveni tehniki) je leta 2012 presegalo ponudbo, pri čemer se za podobne poklice (delavci za preprosta dela v proizvodnji, prodajalci, varilci, vozniki težkih tovornih vozil) prav tako napoveduje, da se bo povpraševanje po njih v prihodnjih mesecih povečalo. Zaposlitvene možnosti za izobražene osebe so se med krizo znatno zmanjšale, kar je povzročilo izseljevanje. Vendar dolgoročne napovedi (Cedefop, 2015) kažejo, da se bo v Sloveniji najbolj povečalo povpraševanje po visokokvalificiranih delavcih (za 13 % v obdobju 2010–2020), medtem ko se bo povpraševanje po nizkokvalificiranih delavcih znatno zmanjšalo (za 12,9 % v istem obdobju).

Diagram 3. Neravnovesje med spoloma pri osebah, ki so končale višje sekundarno izobraževanje, v letu 2013 (%)

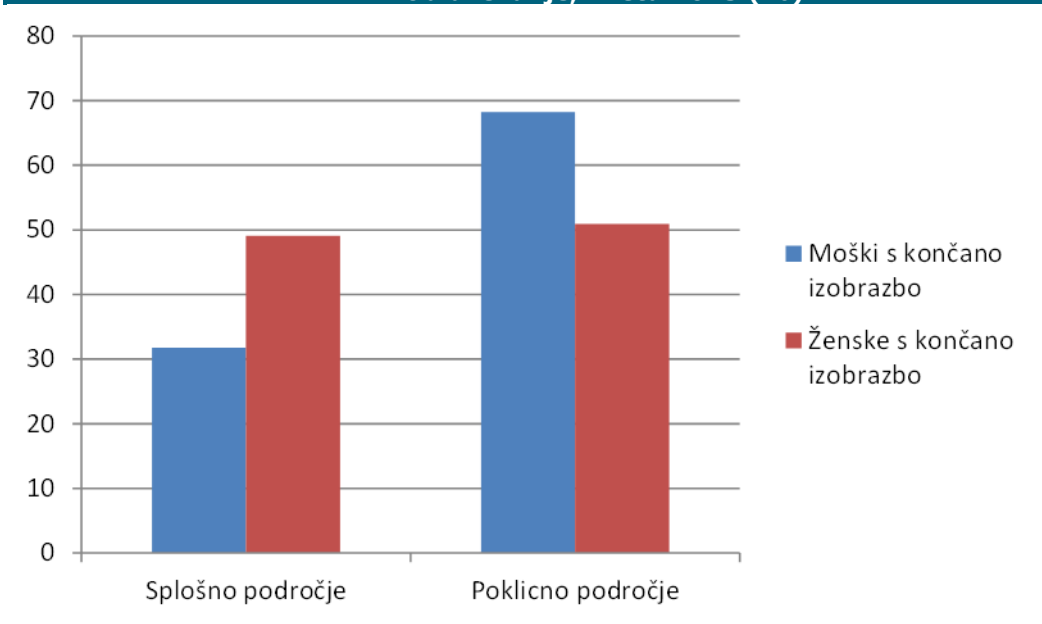

Vir: Statistični urad Republike Slovenije (osebe, ki so končale izobraževanje, glede na spol, starost in vrsto izobrazbe, v Sloveniji, na leto).

Vlada načrtuje uvedbo vajeništev z novo zakonodajo, v kateri bo predvsem opredeljena vloga vajenca kot zaposlenega ter pojasnjena vloga socialnih partnerjev. Ustanovljen je bil usklajevalni organ za poklicno izobraževanje, katerega cilj je z deležniki razpravljati o novih projektih in strateških usmeritvah za poklicno izobraževanje in usposabljanje. Pri vzpostavljanju sistema bodo imeli pomembno vlogo subvencije za vajeništva in usklajevanje med različnimi ministrstvi. Nazadnje, v Sloveniji se na podlagi učnih izidov uspešno izvaja celovito nacionalno ogrodje kvalifikacij (NOK), ki zajema vse vrste in ravni nacionalnih kvalifikacij. Dogovorjena je bila dodelitev najpomembnejših nacionalnih kvalifikacij ravnem NOK, vendar zakonodaja NOK čaka na uradno sprejetje, ki se pričakuje v letu 2015.

Krovni načrt za izobraževanje odraslih za obdobje 2013–2020, sprejet leta 2013, je strateški dokument, ki opredeljuje nacionalno politiko na področju izobraževanja in usposabljanja odraslih po načelu enakega dostopa do kakovostnega izobraževanja za vse. Izvaja se z letnimi akcijskimi načrti in določa predpise, finančni okvir ter opredelitev prednostnih nalog za razvoj tega sektorja v sodelovanju s šestimi ministrstvi, usklajuje pa ga Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport.[10]

[10] Poleg ministrstev za izobraževanje in delo (v prvi vrsti pristojnih za izobraževanje odraslih) so vključena še ministrstva za zdravje, kmetijstvo, kulturo in notranje zadeve.

Referenčni dokumenti

Cedefop (2015), *Slovenia: Skills forecasts up to 2025* (Napoved potreb po spretnostih in znanjih v Sloveniji do leta 2025). Izdaja iz leta 2015, http://www.cedefop.europa.eu/de/publications-and-resources/country-reports/slovenia-skills-forecasts-2025.

Čelebič, T. (2012), Predšolska raven izobraževanja v Sloveniji in mednarodna primerjava z državami EU, Ljubljana: UMAR, http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/dz/2012/dz04-12.pdf.

Evropska komisija (2014a), Pomembni podatki o vzgoji in varstvu predšolskih otrok v Evropi, http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/key_data_series/166SL.pdf.

Evropska komisija (2014b), *Modernisation of Higher Education in Europe: Access, Retention and Employability* (Posodobitev visokošolskega izobraževanja v Evropi: dostopnost, vztrajanje v študiju in zaposljivost), www.ecahe.eu/wp-content/uploads/2014/06/165EN.pdf.

Evropska komisija (2014c), *Teachers' and School Heads' Salaries and Allowances in Europe* (Plače učiteljev in ravnateljev v Evropi), http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/facts_and_figures/salaries.pdf.

Eurostudent (2015), *Eurostudent IV: Slovenia* (raziskava Eurostudent IV: Slovenija), www.eurostudent.eu/results/reports.

IEA (2014), *Preparing for Life in a Digital Age: The IEA International Computer and Information Literacy Study International Report* (Priprave na življenje v digitalni dobi: mednarodno poročilo IEA o mednarodni raziskavi računalniške in informacijske pismenosti), http://research.acer.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?article=1009&context=ict_literacy.

OECD (2013), *PISA 2012 results: What Students Know and Can do. Student Performance in Mathematics, Reading and Science (Volume I)* (Rezultati raziskave PISA 2012: Kaj učenci vedo in lahko storijo. Dosežki učencev pri matematični, bralni in naravoslovni pismenosti (zvezek I)), http://www.oecd.org/pisa/keyfindings/pisa-2012-results-volume-I.pdf.

OECD (2014), *Education at a Glance 2014. OECD Indicators* (Kratek pregled izobraževanja 2014. Kazalniki OECD), http://www.oecd.org/edu/Education-at-a-Glance-2014.pdf.

Rutar Leban, T., idr. (2012), Povzetki rezultatov Evropske raziskave o jezikovnih kompetencah (ESLC 2011), htttp://193.2.222.157/UserFilesUpload/file/raziskovalna_dejavnost/ECLS/povzetki%20rezultatov_ESLC%202011.pdf.

Statistični urad Republike Slovenije (2015a), Izdatki za formalno izobraževanje, Slovenija, 2013, http://www.stat.si/StatWeb/prikazi-novico?id=5267&naslov=Izdatki-za-formalno-izobraževanje-Slovenija-2013.

Statistični urad Republike Slovenije (2015b), Čeprav je v vrtcih vse več otrok, strateški cilj EU 2020 za predšolsko izobraževanje še ni dosežen. Pridobljeno s spletne strani http://www.stat.si/StatWeb/sl/prikazi-novico?id=5162.

Pripombe in vprašanja v zvezi s tem poročilom so dobrodošla in jih lahko pošljete po e-pošti na naslov:
Nadia BONIFACIC
nadia.bonifacic@ec.europa.eu
ali
EAC-UNITE-A2@ec.europa.eu

POVZETEK

Bistvene ugotovitve meddržavne analize
Bistvene ugotovitve analize po državah

1. Bistvene ugotovitve meddržavne analize

Prva izdaja Pregleda izobraževanja in usposabljanja, ki jo je pripravila Junckerjeva Komisija, prihaja v času, ko se je potreba po dolgoročnih rešitvah za naraščajočo socialno krizo spet močno povečala. Izobraževanje je temelj prihodnje gospodarske vitalnosti Evrope, saj povečuje zaposljivost, produktivnost, inovativnost in podjetniški duh prihodnjega aktivnega prebivalstva.

Vendar je zagotavljanje, da imajo ljudje ustrezne spretnosti in znanje za zaposlitev, samo del slike. Izobraževanje ima enako pomembno vlogo pri ustvarjanju boljše družbe. Visoko izobraženi ljudje so manj izpostavljeni tveganju marginalizacije in socialne izključenosti. Pri učinkovitem izobraževanju gre za vključenost in zagotavljanje, da ima *vsak* državljan možnost razviti svoje talente in se počutiti kot del skupne prihodnosti. Oblikovanje učinkovitih sistemov izobraževanja in usposabljanja zahteva osredotočenost na vključevanje kot sestavni del širšega prizadevanja za odličnost, kakovost in ustreznost glede na potrebe trga dela. Ti cilji so dobro izraženi v krovnem cilju strategije Evropa 2020 v zvezi z izobraževanjem.

Vendar najnovejši razpoložljivi podatki že tretje leto zapored kažejo zmanjšanje naložb v izobraževanje, kar vzbuja zaskrbljenost, saj ogroža napredek EU pri doseganju teh ciljev. Države članice, ki so vsaj zadnja tri zaporedna leta zmanjševale porabo, so NL, FI, PT, IT, ES, IE in UK, pri čemer so bile zadnje štiri najbolj problematične z demografskega vidika. Pregled izobraževanja in usposabljanja 2015 kaže, da sta vzajemno učenje in z dokazi podprto oblikovanje politik bistvenega pomena za izboljšanje učinkovitosti in uspešnosti porabe.

Vključenost

Izobrazbeni primanjkljaj ali delež mladih, ki pri izobraževanju ne dosegajo najnižjih standardov, je danes eden od največjih izzivov v Evropi. Čeprav bi moralo izobraževanje zagotoviti enake pogoje za vse, so možnosti in rezultati še vedno močno odvisni od socialno-ekonomskega ozadja in priseljenskega porekla ljudi. Zato ni nobeni državi članici EU uspelo zmanjšati deleža petnajstletnikov z nizkim socialno-ekonomskim statusom, ki dosegajo slabe učne rezultate, pod 15 %. Poleg tega v BG, CY, RO, EL, SK in HU več kot polovica petnajstletnikov z nizkim socialno-ekonomskim statusom ne zna rešiti zelo osnovnih matematičnih problemov.

Dejstvo, da veliko ljudi zapusti šolo pred pridobitvijo višje sekundarne izobrazbe, je drugi znak izobrazbenega primanjkljaja. Tako kot delež učencev s slabim osnovnim znanjem je delež osipnikov, ki v EU trenutno znaša 11,1 %, močno odvisen od ozadja, ki ga imajo starši učencev. Poleg tega je približno 60 % osipnikov pozneje nedejavnih ali nezaposlenih, kar kaže, da ima izobrazbeni primanjkljaj dolgoročne in resne posledice.

Razširitev dostopa do visokošolskega izobraževanja je otežena zaradi premajhne vključenosti v zgodnjih letih šolanja. Stopnja doseganja terciarne izobrazbe v EU trenutno znaša 37,9 %, vendar je socialna razsežnost visokošolskega izobraževanja še vedno problematična. Na dostop slabo zastopanih skupin do terciarnega izobraževanja vplivajo različni dejavniki, vključno z uspehom in sodelovanjem zadevnih skupin na prejšnjih stopnjah izobraževanja. Ker populacija študentov postaja vse bolj raznovrstna, bo treba prilagoditi visokošolsko izobraževanje in tako preprečiti, da bi več prikrajšanih študentov zapustilo sistem že pred pridobitvijo diplome.

Pomemben primer, kako lahko izobraževanje zagotovi enake pogoje za vse, se nanaša na napredek pri doseganju krovnega cilja strategije Evropa 2020 v zvezi z učenci,

rojenimi v tujini. Stopnja osipa in stopnja doseganja terciarne izobrazbe sta med mladimi, rojenimi v tujini, ki so v novo državo prebivališča prišli pred začetkom obveznega izobraževanja, skoraj enaki kot med domačini. Učenci, ki so bili rojeni v tujini in so prišli med obveznim izobraževanjem, pa so manj uspešni in potrebujejo ciljno usmerjeno podporo.

Veliko odraslih, ki med začetnim izobraževanjem niso pridobili dovolj znanja, spretnosti in kompetenc ter niso mogli razviti svojih zmožnosti, je obtičalo na nizkokakovostnih delovnih mestih, ki ponujajo le malo možnosti za poklicni razvoj ali spodbud za nadaljnje učenje. Vsak četrti odrasli v Evropi je ujet v zanko nizke usposobljenosti, ki omejuje dostop do trga dela in hkrati zmanjšuje možnosti za nadaljnje izobraževanje ali usposabljanje.

V Pregledu izobraževanja in usposabljanja 2015 so opredeljene tri vrste političnih vzvodov, ki bi lahko prispevali k izboljšanju možnosti vključevanja v evropske sisteme izobraževanja in usposabljanja ter s tem odpravljanju izobrazbenega primanjkljaja. Vse se začne s predšolsko vzgojo in varstvom, ki prispeva k zmanjšanju vpliva socialno-ekonomskega statusa na poznejšo doseženo izobrazbo. Pomembni so ukrepi ozaveščanja in v nekaterih primerih ukrepi pozitivne diskriminacije, na primer z jezikovnimi programi, ciljno usmerjeno podporo za prikrajšana območja, kvantitativnimi cilji za prikrajšane skupine in smernicami za šolanje na domu.

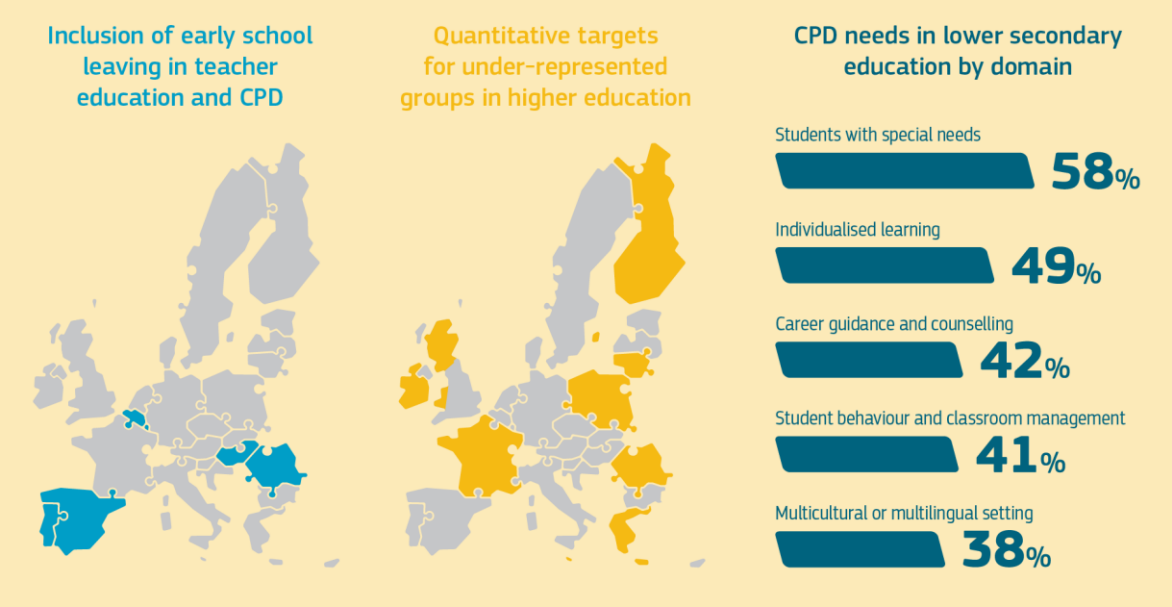

Drugič, učitelji imajo pomembno vlogo pri vključujočem izobraževanju. Njihove potrebe po usposabljanju na področju posebnih učnih potreb, večkulturnih okolij in posamezniku prilagojenega učenja bo treba zadovoljiti s ponudbo nadaljnjega strokovnega razvoja, ki bo brez ovir in bo temeljila na spodbudah. Začetno izobraževanje učiteljev bi moralo zajemati vprašanja izobrazbenega primanjkljaja, vključno s slabim osnovnim znanjem in dejavniki tveganja, povezanimi z osipom.

Tretjič, sistemi izobraževanja in usposabljanja morajo omogočati prilagodljivejše prehode: prehode med ravnmi izobraževanja, med poklicnim in splošnim izobraževanjem ali med trgom dela in izobraževanjem odraslih. Prikrajšanim učencem zlasti koristijo prepustnost izobraževalnih poti, netradicionalne poti za vstop v visokošolsko izobraževanje in druga priložnost za izobraževanje. Nadaljnje

izobraževanje je bistvenega pomena za 66 milijonov odraslih, ki imajo največ nižjo sekundarno izobrazbo, vendar jih samo 4,4 % sodeluje v izobraževanju odraslih.

Kakovost

Razširitev dostopa do izobraževanja in usposabljanja je bistveni vidik vključevanja. Vendar pa se je treba za razvoj učinkovitih, uspešnih in odzivnih sistemov izobraževanja in usposabljanja osredotočiti ne samo na pridobitev določene stopnje izobrazbe, temveč predvsem na kakovost izobraževalnih programov. Kljub vse večji uporabi okvirov kvalifikacij in poudarku na učnih rezultatih mednarodne ocene še vedno razkrivajo velike razlike v ravneh usposobljenosti med državami.

V Pregledu izobraževanja in usposabljanja 2015 so poudarjena štiri področja političnih vzvodov. Prvič, kakovost je treba zagotoviti zgodaj. V vse več državah članicah EU so v predšolsko vzgojo in varstvo vključeni skoraj vsi otroci, vendar je premalo znanega o kakovosti storitev ali potrebnih interakcijah med otroki, zaposlenimi, organi in starši. Veliko držav članic (BE, DE, BG, CZ, FR, IT, CY, PL, PT, SK, UK – Wales in UK – Severna Irska) ne zagotavlja izobraževalnih smernic za celotno predšolsko vzgojo in varstvo. V predšolski vzgoji in varstvu manjka usklajene vizije, zlasti kar zadeva njeno upravljanje in potrebe po financiranju.

Drugič, kakovost pomeni odpravljanje slabega osnovnega znanja ter zagotavljanje pomoči učencem, dijakom in študentom pri krepitvi kompetenc, ki jih potrebujejo na vse bolj mednarodnem in konkurenčnem trgu dela. V Pregledu izobraževanja in usposabljanja 2015 se kot eden od številnih mogočih primerov obravnavajo znanje tujih jezikov in razpoložljive infrastrukture za poučevanje in učenje jezikov.

Zaradi vse večjega deleža učencev, ki doma govorijo jezik, ki ni njihov učni jezik, morajo države članice razviti nove pristope k poučevanju in učenju jezikov, pri tem pa raznolikost izkoristiti za povečanje ozaveščenosti in metajezikovnih sposobnosti. 18 % osnovnošolcev in 10,3 % srednješolcev v višjem splošnem sekundarnem izobraževanju se še vedno ne uči tujih jezikov. Ta deleža je treba zmanjšati in izboljšati učne rezultate, da bi se odpravile jezikovne ovire za učenje in delovno mobilnost.

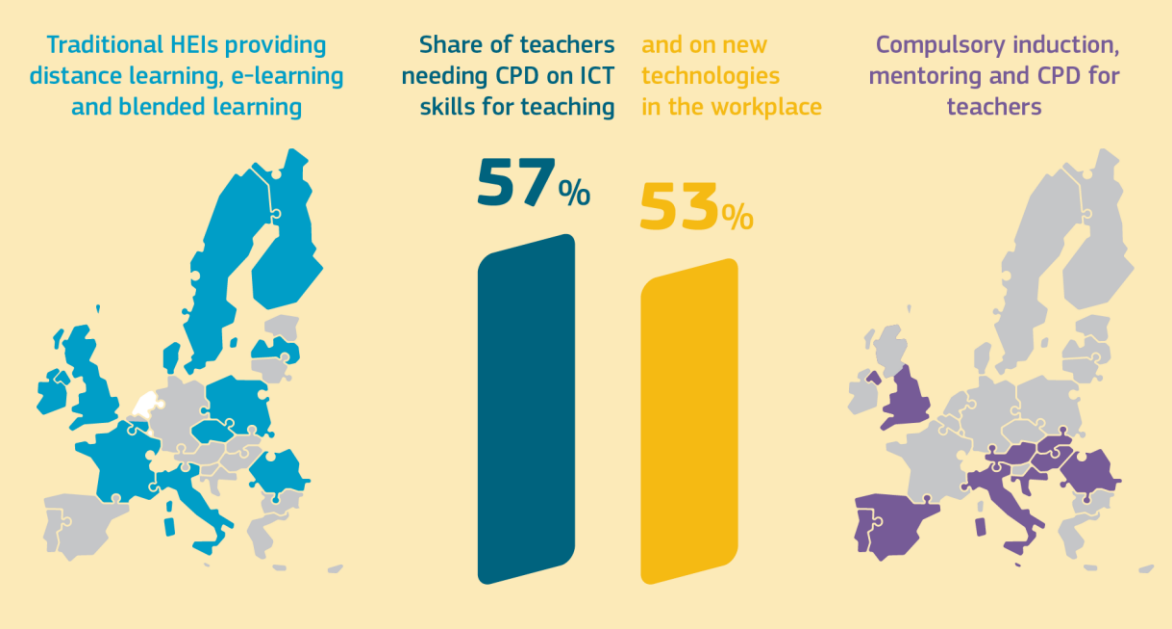

Tretjič, kakovost je mogoče bolje izkoristiti prek inovacij in digitalnih tehnologij. V visokošolskem izobraževanju to na primer vpliva na podajanje znanja, sprejemanje boljših ocenjevalnih metod in nove oblike akreditacije. Prosto dostopni spletni učni programi za vse in druge digitalne novosti pomenijo izziv za vlogo in strukturo visokošolskih ustanov. Po drugi strani pa se lahko analiza masovnih podatkov o izkušnjah, pridobljenih pri digitalnem učenju, uporabi za okrepitev procesov in rezultatov ter bi lahko prispevala k znižanju stopenj osipa.

Nazadnje pa so vsa ta prizadevanja za izboljšanje kakovosti evropskih sistemov izobraževanja in usposabljanja v veliki meri odvisna od kompetenc učiteljev in določitve visokih standardov za njihovo začetno izobraževanje, uvajanje in nadaljnji strokovni razvoj. To je četrto področje političnih vzvodov za izboljšanje kakovosti, kot so opredeljeni v Pregledu izobraževanja in usposabljanja 2015. Zadeva tudi vodstvene delavce šol, ki bi morali čas in sredstva nameniti spodbujanju učiteljev k sodelovanju, da bi povečali raznovrstnost poučevanja ter izboljšali posameznim učencem prilagojeno učenje in usmerjanje skozi celotno izobraževanje.

Ustreznost glede na potrebe trga dela

V Pregledu izobraževanja in usposabljanja 2015 so opredeljena tri področja političnih vzvodov za izboljšanje ustreznosti izobraževanja in usposabljanja glede na potrebe trga dela, s čimer se brezposelnost mladih priznava kot vztrajen izziv za Evropo. Prvič, poklicno izobraževanje in usposabljanje povečuje ustreznost za potrebe trga dela z združevanjem učenja v šolah in učenja ob delu. Zagotavlja nenehno izmenjavo povratnih informacij o zahtevah delodajalcev ter oblikovanju in ocenjevanju izobraževalnih kurikulov, strokovnih standardov in preverjanja znanja učencev. Vajeništva so najbolj znani primer take kombinacije učenja v šoli in učenja ob delu.

Vendar analiza kaže, da se rezultati poklicnega izobraževanja in usposabljanja ter dostop do kvalitetnega poklicnega izobraževanja in usposabljanja med državami članicami zelo razlikujejo. Poleg tega učenje ob delu ni enako razširjeno v vseh sistemih poklicnega izobraževanja in usposabljanja, čeprav je pomembno za izboljšanje ustreznosti izobraževanja in usposabljanja glede na potrebe trga dela. V primeru poklicnega izobraževanja in usposabljanja sta kakovost in ustreznost glede na potrebe trga dela tesno povezani. Vendar ima večina držav članic veliko možnosti za izboljšanje poklicnega izobraževanja in usposabljanja, boljše izkoriščanje tega potenciala pa bi verjetno tudi povečalo njegovo privlačnost.

Drugič, v primerjavi s poklicnim izobraževanjem in usposabljanjem imajo diplomanti z visokošolsko izobrazbo boljše zaposlitvene možnosti (80,5 %) kot mladi z višjo sekundarno izobrazbo (70,8 %). Vendar se zaposlitvene možnosti tistih z višjo sekundarno izobrazbo počasi povečujejo, stopnje zaposlenosti med diplomanti terciarnega izobraževanja pa stagnirajo. Poleg tega omejeni razpoložljivi podatki na meddržavni ravni kažejo, da sta pri diplomantih terciarnega izobraževanja delovno mesto in izobrazba še vedno neusklajena, saj jih je 25 % zaposlenih na delovnih mestih, za katera se terciarna izobrazba običajno ne bi zahtevala. Zaradi teh ugotovitev se pojavljajo dvomi o ustreznosti spretnosti in kvalifikacij glede na potrebe trga dela.

Izziv za države članice je ozavestiti njihove visokošolske ustanove o potrebah trga dela. Za to obstaja več načinov, ki ostajajo preslabo izkoriščeni po vsej Evropi. Spet se je pokazalo, da sta vzajemno učenje in z dokazi podprto oblikovanje politik bistvenega pomena. Izboljšave je mogoče doseči z boljšo in sistematično uporabo informacij, pridobljenih na podlagi predvidevanja razvoja na trgu dela ali raziskav o spremljanju

diplomantov. Še ena izboljšava bi bila močnejša vključitev učenja ob delu v terciarno izobraževanje, ki se že izvaja v nekaterih delih Evrope.

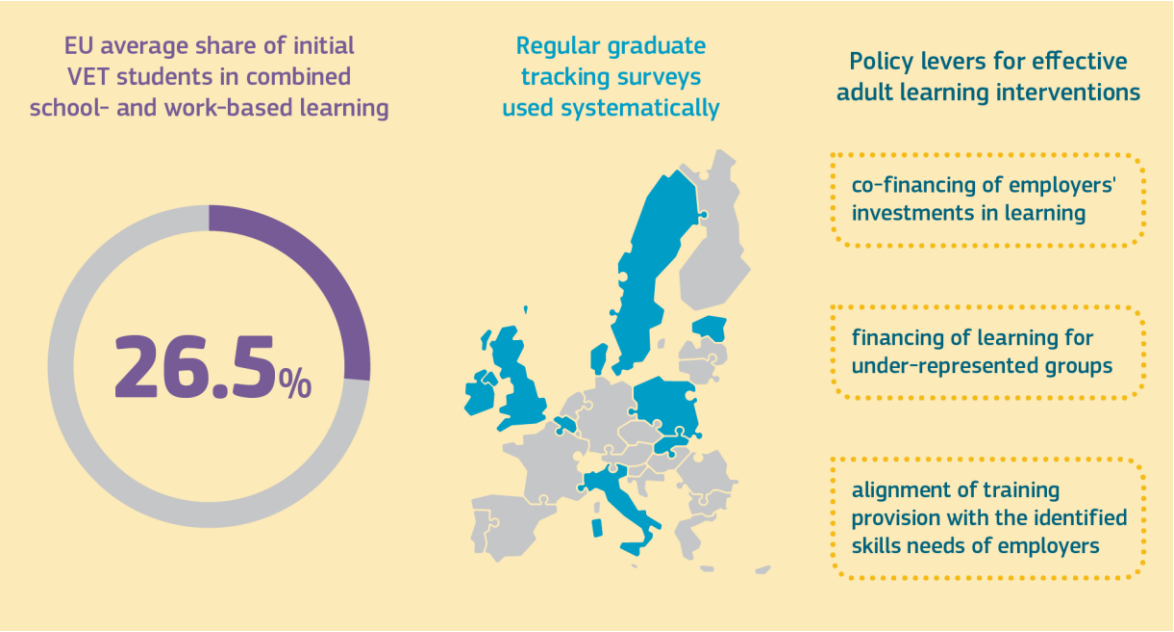

Nazadnje, spretnosti in kvalifikacije ne ostanejo za vedno ustrezne glede na potrebe trga dela. Tretje področje političnih vzvodov priznava, da bosta za zagotovitev, da znanje in spretnosti delovno sposobnega prebivalstva ostajajo v stiku s spreminjajočim se trgom dela, potrebni dodatno izobraževanje in prekvalificiranje. Pregled izobraževanja in usposabljanja 2015 jasno kaže, da bodo morale države članice ponovno razmisliti o svojih ukrepih na področju izobraževanja odraslih, da bi zvišale stopnjo udeležbe v usposabljanju po začetnem izobraževanju, ki v Evropi trenutno znaša 10,7 %.

2. Bistvene ugotovitve analize po državah

Drugi zvezek Pregleda izobraževanja in usposabljanja 2015 vsebuje 28 poročil za posamezne države, ki so dostopna na spletu (ec.europa.eu/education/monitor). Poročila za države imajo podobno strukturo kot prvi zvezek, vendar dopolnjujejo meddržavno analizo s podatki za posamezne države ter informacijami v zvezi s političnimi ukrepi in najnovejšimi reformami.

AT Stopnja osipa v Avstriji je pod povprečjem EU. Avstrijski sistem poklicnega izobraževanja in usposabljanja je dobro prilagojen trgu dela, kar je prispevalo k dejstvu, da ima Avstrija eno od najnižjih stopenj brezposelnosti mladih v EU. Kljub temu je za učence, rojene v tujini, trikrat verjetneje kot za domače učence, da bodo predčasno opustili šolanje, učni uspeh pa ostaja močno odvisen od socialno-ekonomskega statusa staršev. Visokošolsko izobraževanje ni dosledno strateško usmerjeno in ni zadostno financirano. Stopnja osipa v visokošolskem izobraževanju ostaja visoka, primanjkovati začenja diplomantov s področja matematike, naravoslovja in tehnologije.

BE Belgijski izobraževalni sistem v povprečju še vedno dobro deluje. Skoraj vsi otroci, starejši od treh let, so vključeni v predšolsko vzgojo in varstvo, stopnja osipa pa se znižuje. Stopnja javnih izdatkov za izobraževanje je med najvišjimi

v EU, vse tri jezikovne skupnosti pa izvajajo obsežne reforme šolstva. Vendar obstaja velika neenakost v izobraževanju, povezana s socialno-ekonomskim in priseljenskim statusom, ter velike vrzeli v uspehu med šolami. Med skupnostmi in regijami so tudi opazne razlike v pridobljenem osnovnem znanju in stopnjah osipa. Šolski uspeh dijakov, vključenih v poklicno izobraževanje in usposabljanje, je slab. Na najbolj prikrajšanih šolah primanjkuje izkušenih učiteljev in ravnateljev, težave pa so tudi z zmogljivostjo in kakovostjo izobraževalne infrastrukture. Prehod iz šole na delo je zelo zahteven za mlade, ki sistem izobraževanja in usposabljanja zapustijo z največ nižjo sekundarno izobrazbo. Izvajanje reform bo zahtevalo veliko prizadevanja različnih akterjev.

BG Bolgarija je nedavno izboljšala uspešnost, kar zadeva osnovno znanje in doseganje terciarne izobrazbe. Izboljšati mora še splošno kakovost in učinkovitost svojega šolskega izobraževalnega sistema ter sposobnost visokošolskega izobraževanja, da se odziva na potrebe trga dela. Dostop prikrajšanih otrok, zlasti romskih otrok, do izobraževanja je stalen izziv. Kakovost poklicnega izobraževanja in usposabljanja v Bolgariji je nezadostna, tudi v smislu njune vključenosti v splošni izobraževalni sistem. Stopnja udeležbe odraslih v izobraževanju je med najnižjimi v EU.

CY Osip se je na Cipru v zadnjih letih nenehno zmanjševal, stopnja doseganja terciarne izobrazbe pa je med najvišjimi v EU. Vendar se za tem pojavom skriva premajhna učinkovitost javne porabe in razmeroma slaba kakovost rezultatov izobraževanja. Ciper ima eno od najnižjih stopenj zaposljivosti novih diplomantov v EU in nezadovoljivo osnovno znanje učencev in mladih odraslih. Država ima tudi eno od najnižjih stopenj udeležbe v poklicnem izobraževanju in usposabljanju v EU, vendar nedavne reforme in nove pobude na tem področju vključujejo postopno razširitev ponudbe poklicnega izobraževanja in usposabljanja.

CZ Na Češkem so splošni rezultati izobraževanja in zaposljivost oseb, ki so zaključile osnovno ali srednjo šolo ali visokošolsko izobraževanje, dobri. Stopnja osipa ostaja nizka, napredek na področju doseganja terciarne izobrazbe pa je hiter. Leta 2014 je bila sprejeta nova celovita strategija za izobraževanje, ki poudarja potrebo po zmanjšanju neenakosti, podpori učiteljem ter izboljšanju upravljanja sistema izobraževanja in usposabljanja. Češka krepi zagotavljanje predšolske vzgoje in varstva. Izziv je povečanje udeležbe prikrajšanih otrok, zlasti Romov, v rednem izobraževanju. Plače učiteljev so nizke v primerjavi z drugimi državami, populacija učiteljev pa se stara. Maturanti, ki končajo poklicno izobraževanje in usposabljanje, nimajo vedno znanj in spretnosti, ki so potrebni na trgu dela. Ker se zdaj vse več mladih vključuje v visokošolsko izobraževanje, bodo potrebni nadaljnji ukrepi za zagotovitev kakovosti in ustreznosti izobraževanja glede na potrebe trga dela.

DE Rezultati izobraževanja učencev, tudi tistih iz prikrajšanega okolja, se še naprej izboljšujejo. Nemčija je dosegla svoj nacionalni cilj iz strategije Evropa 2020 v zvezi z osipom, udeležba v predšolski vzgoji in varstvu pa se še naprej povečuje. Učinkovit dualni sistem izobraževanja in usposabljanja zagotavlja znanja in spretnosti, ki so potrebni na trgu dela. Kljub temu je v nekaterih panogah in regijah premalo visoko usposobljenih ljudi, deloma zaradi negativnih demografskih trendov. Glede na navedeno sta nadaljnje izboljšanje rezultatov izobraževanja in rahljanje tesne povezave med učnim uspehom in socialno-ekonomskim statusom bistvenega pomena za ohranjanje visokostrokovnega in izvozno usmerjenega gospodarstva. To zahteva večjo

ponudbo kakovostnejše predšolske vzgoje in varstva, povečanje števila mest v celodnevnih šolah in njihove kakovosti ter spodbujanje dostopa nizko usposobljenih ljudi do usposabljanja. Nazadnje, pomembna izziva, ki ju bo treba obravnavati, sta vključevanje velikega števila nedavno prispelih migrantov v izobraževalni sistem in priprava za njihov prehod na trg dela.

DK Danska je uspešna na številnih področjih izobraževanja in usposabljanja, vključno z osipom, doseganjem terciarne izobrazbe, udeležbo v predšolski vzgoji in varstvu, udeležbo odraslih v izobraževanju in stopnjami zaposlenosti med novimi diplomanti. Raven javnega financiranja izobraževanja ostaja med najvišjimi v EU. Glavna izziva za Dansko sta zmanjšanje velikega deleža učencev s priseljenskim poreklom, ki imajo slabo osnovno znanje, ter znižanje stopnje osipa v poklicnem izobraževanju in usposabljanju. Reforme v šolstvu ter poklicnem izobraževanju in usposabljanju, ki so se začele leta 2014, zagotavljajo priložnost za reševanje teh težav.

EE Osnovno znanje in stopnja doseganja terciarne izobrazbe sta v Estoniji zelo visoka. Število diplomantov na področju naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike se hitro povečuje in predstavlja več kot eno četrtino vseh visokošolskih diplomantov. Stopnja zaposlenosti med novimi diplomanti se je po gospodarski krizi hitro začela zviševati. Ravni financiranja izobraževanja ostajajo razmeroma visoke in dokaj stabilne. Nekateri strukturni izzivi pa so povezani s prilagajanjem estonskega izobraževalnega sistema demografskemu položaju, ki se hitro slabša, in prihodnjim zahtevam tehnološko intenzivnega trga dela. Privlačnost poklicnega izobraževanja in usposabljanja ter zagotavljanje vajeništev sta še vedno problematična. Potrebne so močnejše povezave z gospodarstvom. Nazadnje, težava je razlika med spoloma v izobraževanju, zlasti pri mladih moških.

EL Kar zadeva osip, Grčija dosega boljše rezultate od povprečja EU, njena stopnja doseganja terciarne izobrazbe pa je približno enaka povprečju EU. V izobraževanju in usposabljanju se je v zadnjih letih izvedla stroga fiskalna konsolidacija, v okviru programa za gospodarsko prilagoditev pa je bilo izvedenih več pomembnih strukturnih reform. Grčija se je lotila obsežne reorganizacije splošnega izobraževanja, nadgraditve poklicnega izobraževanja in usposabljanja ter reforme upravljanja in organizacije visokošolskega izobraževanja. Nedavna zakonodaja kaže, da se namerava Grčija vrniti k izobraževalni politiki iz obdobja pred letom 2010. Grški sistem izobraževanja in usposabljanja zahteva nadaljnjo posodobitev v smislu uspešnosti in načinov delovanja, zlasti v zvezi z zagotavljanjem osnovnega znanja in zmožnosti pripravljanja mladih za prehod na trg dela.

ES Španija ima eno od najvišjih stopenj doseganja terciarne izobrazbe v Evropi, povečal pa se je tudi vpis v programe poklicnega izobraževanja in usposabljanja, pri čemer je zlasti uspešen *dualni model*, ki združuje usposabljanje ob delu in poklicno usposabljanje v šoli. Skoraj vsi otroci so vključeni v predšolsko vzgojo in varstvo. Španija ima še vedno najvišjo stopnjo osipa v Evropi, čeprav se je v zadnjih šestih letih nenehno zniževala, pri čemer so med regijami bistvene razlike. Poleg tega so med kohortami, šolami in regijami velike razlike v osnovnem znanju šolarjev, ki so večinoma povezane s socialno-ekonomskim statusom. Nedavna reforma sistema izobraževanja in usposabljanja naj bi po pričakovanjih nadalje znižala stopnjo osipa ter izboljšala osnovno znanje učencev s slabim učnim uspehom. Reforma se v različnih avtonomnih skupnostih izvaja na različne načine in različno hitro. Zaposljivost visokošolskih diplomantov, zlasti diplomantov določenih študijskih

programov, in velik delež diplomantov na delovnih mestih, ki ne zahtevajo univerzitetne izobrazbe, sta še vedno velika izziva.

FI Finska ima pravične sisteme izobraževanja in usposabljanja, ki zagotavljajo zelo dobre učne rezultate. Stopnja osipa je stabilna, raven osnovnega znanja pa ostaja visoka kljub nekoliko slabšim rezultatom v nedavnih mednarodnih raziskavah. Pojavljajo se novi izzivi, zlasti za učence s priseljenskim poreklom in zaradi nedavnega trenda glede razlikovanja med šolami na gosto poseljenih mestnih območjih. Kljub visoki stopnji udeležbe v poklicnem izobraževanju in usposabljanju ter nedavni uvedbi novih vajeništev je skupno število delovnih praks z vajeništvom razmeroma majhno.

FR Skoraj vsi otroci, starejši od treh let, so vključeni v predšolsko vzgojo in varstvo. Javne naložbe v izobraževanje ostajajo visoke, država pa od leta 2013 izvaja ambiciozne reforme v vseh sektorjih in na vseh ravneh izobraževanja in usposabljanja. Vendar so rezultati v primerjavi z drugimi državami povprečni, neenakosti v izobraževanju, povezane s socialno-ekonomskim statusom, pa se vztrajno povečujejo. Čeprav je stopnja osipa pod povprečjem EU, še vedno obstajajo velike regionalne razlike. Poleg tega preveč mladih, zlasti tistih s priseljenskim poreklom, zapusti izobraževanje z največ nižjo sekundarno izobrazbo, možnosti na trgu dela pa so se za to skupino bistveno poslabšale. Število vajeništev v okviru višjega poklicnega izobraževanja in usposabljanja se je povečalo, vendar jih še vedno ni dovolj za najmanj usposobljene. Nazadnje, raven bralne in računske pismenosti med odraslimi z nižjimi stopnjami izobrazbe in v starejših starostnih skupinah je med najnižjimi v EU.

HR Glavni prednosti hrvaškega sistema izobraževanja in usposabljanja sta nizka stopnja osipa in velik delež maturantov sekundarnega poklicnega izobraževanja, ki se odločijo za nadaljnje visokošolsko izobraževanje. Pozitivni razvoj dogodkov v državi vključuje sprejetje celovite strategije za izobraževanje, znanost in tehnologijo, ki bo glavno gonilo reform v prihodnjih letih. Po drugi strani se hrvaški sistem izobraževanja in usposabljanja srečuje s številnimi izzivi, vključno z izboljšanjem rezultatov izobraževanja pri matematiki v osnovni in srednji šoli, posodobitvijo učnih načrtov za začetno poklicno izobraževanje in usposabljanje v skladu s potrebami trga dela ter povečanjem dostopa do visokošolskega izobraževanja in deleža diplomantov, ki končajo tako izobraževanje. Stopnji udeležbe v predšolski vzgoji in varstvu ter izobraževanju odraslih sta razmeroma nizki. Hrvaška se spopada z velikimi strukturnimi težavami v obliki prezasedenosti ustanov za predšolsko vzgojo in varstvo ter neustreznega upravljanja in nezadostnega financiranja sistema izobraževanja odraslih.

HU Madžarska je v obdobju 2014–2015 sprejela več nacionalnih strategij za izboljšanje kakovosti svojega sistema izobraževanja in usposabljanja, in sicer v zvezi z osipom, razvojem javnega izobraževanja, poklicnim izobraževanjem in usposabljanjem, visokošolskim izobraževanjem in vseživljenjskim učenjem. Poleg tega sta predšolska vzgoja in varstvo od septembra 2015 obvezna za vse otroke od tretjega leta starosti. V sistemu izobraževanja in usposabljanja se pojavljajo številne težave: delež učencev s slabim osnovnim znanjem se povečuje, razlike v šolskem uspehu, povezane s socialno-ekonomskim statusom, pa so še vedno med največjimi v EU. Izziv sta povečanje udeležbe prikrajšanih učencev, zlasti Romov, v vključujočem rednem izobraževanju in izboljšanje podpore prek usmerjenega usposabljanja učiteljev. Poklicne šole niso privlačne za mlade, stopnje osipa na njih so visoke, poleg tega pa ne zagotavljajo prilagodljivih poklicnih možnosti. Veliko študentov predčasno

zapusti visokošolsko izobraževanje, udeležba odraslih v izobraževanju pa ostaja zelo nizka. Splošni javni izdatki za izobraževanje kot delež BDP so med najnižjimi v EU.

IE Stopnja doseganja terciarne izobrazbe na Irskem je med najvišjimi v EU. Delež osipnikov se zmanjšuje in je precej pod povprečjem. Razvoj na področju pridobivanja osnovnega znanja je prav tako pozitiven. Hkrati sta prekvalificiranje in dodatno izobraževanje izziv za sistem izobraževanja in usposabljanja. V zelo težkem javnofinančnem položaju, ko se je javna poraba za izobraževanje zmanjševala, so bile izvedene reforme za oblikovanje sistema, ki je bolj odziven in se ustrezno prilagaja potrebam trga dela. Dostop do celodnevnega otroškega varstva je še vedno omejen in drag.

IT Italija je v zadnjih nekaj letih izboljšala sistem izobraževanja in usposabljanja. Izvaja sistem ocenjevanja šol, osnovno znanje se je izboljšalo, stopnja osipa se znižuje, v predšolsko vzgojo in varstvo pa so vključeni skoraj vsi otroci, stari od štiri do šest let. Poleg tega lahko nedavna reforma šolskega izobraževalnega sistema prispeva k vzpostavitvi pogojev za nadaljnje izboljšanje učnih rezultatov. Kljub temu je stopnja osipa še vedno precej nad povprečjem EU. Regionalne razlike v osnovnem znanju so velike. Stopnja doseganja terciarne izobrazbe med mladimi je najnižja v EU, poleg tega je še vedno veliko študentov, ki predčasno zapustijo terciarno izobraževanje. Učenje ob delu ni dovolj razvito, vstop na trg dela pa je zahteven za mlade, tudi za visoko usposobljene. Splošni javni izdatki za izobraževanje kot delež BDP so med najnižjimi v EU, zlasti na terciarni ravni.

LT Litva je uspešna pri doseganju krovnega cilja strategije Evropa 2020 na področju izobraževanja, saj ima nizko stopnjo osipa in visoko stopnjo doseganja terciarne izobrazbe. Nedavni politični ukrepi, kot so uvedba obvezne predšolske vzgoje in varstva za vse otroke od petega leta starosti, razvoj nacionalnega sistema preverjanja kompetenc učencev, uvajanje in večja strokovna podpora za učitelje, bi lahko izboljšali rezultate izobraževanja učencev. Hkrati pa znanja in spretnosti, pridobljeni v sekundarnem in terciarnem izobraževanju, pogosto ne zadovoljujejo potreb trga dela. Delež učencev s slabimi rezultati pri bralnem razumevanju in matematiki je velik, udeležba v začetnem poklicnem izobraževanju in usposabljanju pa razmeroma majhna. Le majhen delež odraslih se udeležuje izobraževanja. Nazadnje, učiteljska delovna sila se stara, mlade pa je težko pritegniti v ta poklic.

LU Luksemburg je trijezična država, ta jezikovni pluralizem pa se dobro upošteva v sistemu izobraževanja in usposabljanja. Luksemburg mu namenja precejšnja sredstva, njegova stopnja doseganja terciarne izobrazbe pa se je močno zvišala. Vendar na rezultate izobraževanja močno vpliva socialno-ekonomski status. Učenci s priseljenskim poreklom na splošno dosegajo bistveno slabše rezultate. Čeprav Luksemburg dosega dobre rezultate v zvezi z osipom, je delež osipnikov med učenci s priseljenskim poreklom razmeroma velik. Poleg tega osnovno znanje ostaja nekoliko pod povprečjem pri bralnem razumevanju, matematiki in naravoslovju. Luksemburg je tudi država z drugo najvišjo stopnjo zadržanja dijakov v sekundarnem izobraževanju v EU. Napredek pri načrtovani reformi šolstva bo ključnega pomena za nadaljnje izboljšave.

LV Latvija je v zadnjih letih dosegla izjemen napredek pri zmanjšanju stopnje osipa, zvišanju stopnje doseganja terciarne izobrazbe in izboljšanju uspeha na področju osnovnega znanja, saj je presegla povprečje EU pri vseh teh

kazalnikih. Zagotavljanje, da ima delovna sila ustrezna znanja in spretnosti glede na potrebe trga dela, je glavni izziv za sistem poklicnega izobraževanja in usposabljanja. V visokošolskem izobraževanju je veliko možnosti za povečanje inovacijskega potenciala latvijskega gospodarstva. Predvsem je jasno, da javno financiranje visokošolskega izobraževanja nima komponente, ki bi bila usmerjena v rezultate. Vendar se na tem področju izvajajo obetavne reforme. Razlika med spoloma v izobraževanju je splošni izziv, saj ženske pri kvalifikacijah in osnovnem znanju stalno dosegajo bistveno boljše rezultate od moških.

MT Malta je v zadnjih letih veliko vlagala v sistem izobraževanja in usposabljanja. Prehod iz izobraževanja na trg dela je lažji kot v večini drugih držav EU. Vendar se ravni znanja in spretnosti delovne sile dolgoročno ne bodo izboljšale, če se ne bodo odpravila nekatera ozka grla v sistemu izobraževanja in usposabljanja. Stopnja osipa ostaja visoka kljub nedavnemu napredku. Poleg tega je osnovno znanje slabo v primerjavi z drugimi državami. Nazadnje, ponudba znanj in spretnosti v sistemu poklicnega izobraževanja in usposabljanja še ni prilagojena zahtevam trga dela.

NL Nizozemska ima visoko stopnjo doseganja terciarne izobrazbe in je dosegla velik napredek pri zmanjšanju števila osipnikov, kar je mogoče delno pripisati izvajanju celovite strategije v zvezi z osipom. Delež dijakov v sekundarnem poklicnem izobraževanju in usposabljanju, stopnja zaposlenosti novih maturantov šol višjega sekundarnega izobraževanja ter udeležba odraslih v izobraževanju so bistveno nad povprečjem EU. Rezultati izobraževanja so dobri, vendar se v nasprotju z drugimi državami v zadnjih letih niso izboljšali. Ukrepi so bili sprejeti predvsem za izboljšanje računskega znanja v osnovnih, srednjih in poklicnih šolah. Izzivi vključujejo tudi staranje populacije učiteljev in pomanjkanje dobro usposobljenih učiteljev, zlasti za poučevanje jezikov, matematike, naravoslovja in učencev s posebnimi potrebami.

PL Poljska ima enega od najmanjših deležev osipnikov in učencev s slabim osnovnim znanjem v EU. Dosežen je bil tudi hiter napredek na področju doseganja terciarne izobrazbe in večje udeležbe v predšolski vzgoji in varstvu. Poljska je ob upoštevanju vse večjih teženj prebivalstva po izobraževanju močno spremenila strukturo, organizacijo in upravljanje sistema izobraževanja in usposabljanja ter temeljne kurikule. Vendar še vedno obstaja veliko izzivov. Ti vključujejo vprašanja v zvezi z dostopom do kakovostne predšolske vzgoje in varstva, zlasti za otroke, mlajše od treh let, ter vprašanja v zvezi s posredovanjem prečnih spretnosti, privlačnostjo poklicnega izobraževanja in usposabljanja ter ustreznostjo visokošolskega izobraževanja glede na potrebe trga dela. Poleg tega nizka stopnja udeležbe odraslih v izobraževanju ter slaba znanja in spretnosti odraslih, zlasti na področju informacijske in komunikacijske tehnologije, tudi v prihodnje ostajajo razlog za zaskrbljenost.

PT Portugalska je bistveno znižala stopnjo osipa, stopnja doseganja terciarne izobrazbe pa se je zelo izboljšala. Vlada je nadaljevala izvajanje obsežnih reform za izboljšanje osnovnega znanja med prebivalstvom. Vpis v poklicno izobraževanje in usposabljanje se je še naprej povečeval, začel se je tudi prvi sklop novih tehničnih visokošolskih programov kratkega cikla. Velik delež učencev, ki ponavljajo razred ali letnik, in velik vpliv socialno-ekonomskega statusa na učni uspeh kažeta, koliko zagotavljanje pravičnosti v osnovnem izobraževanju ostaja težavno kljub številnim novim programom in ukrepom, uvedenim v zadnjem desetletju. Stopnje vpisa v visokošolsko izobraževanje so v zadnjih treh letih nekoliko nihale.

RO Stopnja doseganja terciarne izobrazbe se je v Romuniji v zadnjih letih vztrajno zviševala, vendar je še vedno druga najnižja v EU. Romunska vlada je sprejela strategijo za terciarno izobraževanje, ki ima dva glavna cilja: povečati ustreznost visokošolskega izobraževanja z izboljšanjem njegove usklajenosti s potrebami trga dela in izboljšati dostopnost visokošolskega izobraževanja za prikrajšane skupine. Junija 2015 je sprejela tudi strategijo za zmanjšanje osipa, ki ostaja precej nad povprečjem EU. Razpoložljivost storitev predšolske vzgoje in varstva ter dostop do njih sta omejena, zlasti na podeželju in za romsko skupnost. Udeležba odraslih v izobraževanju ostaja daleč pod povprečjem EU, splošni javni izdatki za izobraževanje kot delež BDP pa so najnižji v EU.

SE Švedski sistem izobraževanja in usposabljanja dobro deluje na veliko področjih, vključno s predšolsko vzgojo in varstvom, znanjem učencev na področju državljanske vzgoje in znanjem angleščine kot tujega jezika ter stopnjami doseganja terciarne izobrazbe in udeležbe odraslih v izobraževanju. Švedska še naprej veliko vlaga v izobraževanje in usposabljanje. Vendar se je osnovno znanje poslabšalo, pravičnost v šolah pa se je zmanjšala. Dejstvo, da mlajše starostne skupine dosegajo slabše rezultate kot njihovi predhodniki, vzbuja zaskrbljenost, saj je visoko usposobljena delovna sila bistvenega pomena za dolgoročno ohranjanje konkurenčnosti, življenjskega standarda in inovacijske zmogljivosti. Prehod iz šole na delo ostaja zahteven za mlade, ki šolo zapustijo brez zaključene višje sekundarne izobrazbe. Vključevanje velikega števila nedavno prispelih učencev priseljencev v izobraževalni sistem je pomemben izziv.

SI Slovenija ima drugo najnižjo stopnjo osipa v EU, stopnja doseganja terciarne izobrazbe pa je nad povprečjem EU. Povprečno osnovno znanje je zadovoljivo, zlasti pri matematiki in naravoslovju. Delež dijakov višjega sekundarnega izobraževanja v poklicnem izobraževanju in usposabljanju ostaja nad povprečjem EU. Vendar so za sistem visokošolskega izobraževanja značilni nesorazmerno veliko število študijskih programov, visoka stopnja osipa in težave s fiktivnim vpisom. Poleg tega področje visokošolskega izobraževanja ni zadostno financirano, zato kakovost poučevanja in sredstva niso vzdržni. Šole v višjem sekundarnem izobraževanju po vsej državi ne izkoriščajo vseh zmogljivosti zaradi negativnih demografskih trendov in upadanja števila dijakov. Nazadnje, rezultati nacionalnega preverjanja znanja se med regijami močno razlikujejo, kar kaže na to, da socialno-ekonomski status močno vpliva na učni uspeh.

SK Stopnja osipa na Slovaškem ostaja nizka, vendar nedavno zvišanje zahteva ciljno usmerjene ukrepe. Slovaška krepi zmogljivosti na področju predšolske vzgoje in varstva. Novi zakon o poklicnem izobraževanju in usposabljanju naj bi izboljšal pripravljenost maturantov za trg dela. Vendar še vedno obstajajo neenakosti, rezultati izobraževanja pa so se v zadnjih letih poslabšali. Problematična je udeležba romskih otrok v rednem izobraževanju ter kakovostni predšolski vzgoji in varstvu. Učiteljski poklic ni privlačen za nadarjene mlade, začetno izobraževanje učiteljev in njihov nadaljnji strokovni razvoj pa sta problematična. Kakovost visokošolskega izobraževanja in sodelovanje z delodajalci še vedno predstavljata izziv, delež diplomantov s terciarno izobrazbo, zaposlenih na delovnih mestih, za katera so preveč usposobljeni, pa se je povečal.

UK Sistemi izobraževanja in usposabljanja v Združenem kraljestvu dobro delujejo na številnih področjih, vključno s predšolsko vzgojo in varstvom za otroke od vključno četrtega leta starosti, digitalnimi kompetencami, pridobljenimi v šoli, nadaljnjim strokovnim razvojem učiteljev, stopnjami doseganja terciarne izobrazbe in udeležbo odraslih v izobraževanju. Izvaja se obsežna reforma kurikulov za primarno in sekundarno izobraževanje. Na področju uvajanja znanja in spretnosti računalniškega programiranja (kodiranja) v kurikul za osnovne šole je Združeno kraljestvo opravilo pionirsko delo. Glavni izzivi vključujejo dostop do predšolske vzgoje in varstva za otroke, mlajše od štirih let, pismenost med osebami, starimi od 18 do 24 let, ki imajo samo nižjo sekundarno izobrazbo, računsko znanje med petnajstletniki in stalno zniževanje stopnje osipa. Kar zadeva prehod na delo, so stopnje zaposlenosti novih diplomantov na vseh ravneh izobraževanja v Združenem kraljestvu višje od povprečja EU, razpoložljivost višjega poklicnega in tehničnega izobraževanja pa je slabša kot v drugih evropskih sistemih.

Evropska komisija
Generalni direktorat za izobraževanje in kulturo

Izobraževanje in usposabljanje - Pregled izobraževanja in usposabljanja 2015 - Slovenija

Luxembourg: Urad za publikacije Evropske unije, 2015

2015 — pp. 23 — 21 x 29.7cm

ISBN 978-92-79-50660-4
ISSN 2466-9997
doi: 10.2766/70402

KAKO DO PUBLIKACIJ EVROPSKE UNIJE

Brezplačne publikacije:

- en izvod:
  na spletni strani EU Bookshop (http://bookshop.europa.eu);
- več kot en izvod ter plakati in zemljevidi:
  pri predstavništvih Evropske unije (http://ec.europa.eu/represent_sl.htm),
  pri delegacijah v državah, ki niso članice EU (http://eeas.europa.eu/delegations/index_sl.htm),
  pri službi Europe Direct (http://europa.eu/europedirect/index_sl.htm) ali
  s klicem na telefonsko številko 00 800 6 7 8 9 10 11 (brezplačna številka za celotno EU) (*).

(*) Informacije so brezplačne, kakor tudi večina klicev (nekateri operaterji, telefonske govorilnice ali hoteli lahko klic zaračunajo).

Publikacije, ki so naprodaj:

- na spletni strani EU Bookshop (http://bookshop.europa.eu).

NC-AN-15-024-SL-N

Urad za publikacije

ISBN 978-92-79-50660-4